

ХРИСТІЯНСЬКІ ДЕМОКРАТИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ
У ВИБОРАХ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ТА МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ
У 1994 РОЦІ — РЕГІОНАЛЬНИЙ ФАКТОР
НОВОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

M.Gutor. Christian Democrats of Ternopol region in the election to the Verhovna Rada of Ukraine and bodies of local self-government in 1994 — regional factor of new political process.

З часу проведення установчої конференції Тернопільської крайової організації християнських демократів (14 липня 1990 р.), діяльність обласної структури була спрямована на укріплення своїх районних організацій, проведення цілого ряду акцій протесту, мітингів, а також активна діяльність у просвітницькому напрямі громадян Тернопільщини. У виборчих процесах до місцевих органів влади та Верховної Ради України крайова організація християнських демократів своїх кандидатів у 1990–1991 рр. не висувала. На цих виборах християнські демократи підтримували кандидатів від Народного Руху України.

Розуміючи, що у майбутніх виборах Тернопільська крайова організація християнських демократів мала висувати своїх кандидатів до місцевих органів самоврядування та Верховної Ради України, християнські демократи проводили для своїх членів цілу низку наукових конференцій та навчань, що стосується процесу виборчої кампанії.

У серпні 1991 року члени крайової організації УХДП: Михайло Гутор — голова організації, Ірина Зелена — редактор газети «За віру і волю», Роман Наконечний — голова Тернопільської міської організації УХДПУ проходили стажування у Віденській політичній академії з питань структурування політичних партій та технології проведення виборчої кампанії.

У січні 1993 року на навчання до Будапешта було послано секретаря з питань закордонних зв'язків Тернопільської крайової організації ХДПУ Валентину Прилюдько¹.

Тісна співпраця з Національно-демократичним інститутом і Міжнародним республіканським інститутом США сприяла членам ради ТКО ХДПУ взяти участь у 4 наукових конференціях з питань політичного розвитку, що проходили в Києві, Одесі, Львові протягом 1993 року².

14–16 січня 1994 р. в м. Житомирі християнські демократи Тернопільщини взяли участь у науковій конференції на тему «Виборчі кампанії», яку організував Християнсько-демократичний союз Німеччини. 9–13 лютого члени ТКО ХДПУ брали участь у науковій конференції «Виборча кампанія», яка була проведена представниками консервативної партії Великобританії в м. Києві³.

На засіданнях Головної ради ТКО ХДПУ, які проводились 7 та 21 грудня 1993 р., обговорювалися питання участі організації у виборах до Верховної Ради України і ухвалювалися рішення про проведення обласної конференції з висунання кандидатів у народні депутати України⁴.

28 грудня цього ж року відбулася IV обласна конференція Тернопільської крайової організації ХДПУ, в якій взяли участь 99 делегатів від Тернопільської, Збараської, Монастирської, Підгаєцької, Козівської, Бережанської, Зборівської, Чортківської, Ланівецької, Теревовлянської, Підволочиської, Бучачьської, Кременецької, Заліщицької районних організацій ХДПУ та Тернопільської міської організації ХДПУ. На конференції було прийнято виборчу платформу ХДПУ і висунуто кандидатів у народні депутати України⁵.

У 1993–1994 рр. Україна переживала соціально-політичну кризу. Це проявилось не тільки на рівні законодавчої, виконавчої чи судової влади, але й у житті багатьох громадян України. Виходячи із цієї ситуації і формувалася передвиборча програма кандидатів у народні депутати України від Християнсько-демократичної партії України. ХДПУ заявляє про свою опозицію до Верховної Ради і Президента, які не проводили проукраїнської політики.

У розділі «Національна безпека» передвиборчої Програми акцентувалася увага на необхідності інтеграції України до світового економічного та політичного співтовариства, форсований перехід економіки держави до повної економічної незалежності.

В економічному блоці програми йшлося про необхідність демонополізації економіки та визнання права приватної власності на землю, що включало право на її продаж. Одним з основних пунктів програми ХДПУ було запровадження приватної власності.

У розділі «Соціальний захист населення», зазначалося: а) про необхідність привести заробітну плату, пенсії та стипендії у відповідність з цінами. Для цього терміново ввести в дію механізм їх помісячної індексації, при чому упереджувальної; б) про встановлення матеріальної і адміністративної відповідальності за несвоєчасну виплату зарплати, пенсій; в) про гарантування прожиткового мінімуму дітям, інвалідам, пенсіонерам, багатодітним сім'ям, студентам.

У розділі «Політика і право» християнські демократи вимагали скасувати депутатську недоторканість; забезпечення свободи слова, разом із підвищенням відповідальності за зловживання свободою слова.

Розділ «Мораль і гуманітарна сфера» передбачав поширення християнських цінностей, служіння людям, милосердя, солідарність, державну підтримку української культури і культури національних меншин.

У міжнародній політиці пропагувалася активна участь України в європейському співробітництві та протидія милітаризму.

Аналіз передвиборчої Програми ХДПУ показує, що питання, які порушували християнські демократи під час виборів до Верховної Ради у 1994 році, залишились актуальними і на сьогодні⁶.

У період агітаційної роботи з грудня 1993 р. до 23 березня 1994 р. лідер християнських демократів Тернопільщини Михайло Гутор на сторінках газети «Тернопіль вечірній» чітко висловлював позицію щодо наповнення політичного життя християнським світоглядом і змістом: «Отже, наріжним каменем в економіці, політиці, уряді, майбутній Верховній Раді має стати людина, для якої не буде проблеми в питанні вибору між гідністю і кар'єрою, між чесністю і конформізмом, між правдою справжньою і офіційною, між солідарністю з іншими людьми і власним комфортом та безпекою. У вихованні такої людини потрібно використовувати комплексну систему моральних та ідейних цінностей, основними елементами якої будуть християнські засади...»⁷.

У цей період тривала гостра дискусія щодо ядерної зброї. Християнські демократи висловили своє бачення стосовно ядерного роззброєння. «Підписання Леонідом Кравчук тристоронньої заяви в Москві нічим іншим, як зрадою національних інтересів, не назвеш. Думаю, що СБУ має дати свою оцінку діям Кравчука під час підписання Дагомиської та Ялтинської угод, на переговорах про Чорноморський флот, тактичну та стратегічну зброю. Гарантії безпеки, обіцяні США та Росією Україні, є лише декларацією. Єдиним гарантом міг би стати вступ України в НАТО, але тоді США мали б рахуватися з нами, як з рівними партнерами, чого Білий дім не хоче»⁸.

У період виборчої кампанії християнські демократи пропонували концепцію нової економічної і політичної системи. «Економічна система — це соціально-ринкова економіка... За нашим баченням, ця політика матиме два пріоритети: в соціальному плані — адресну підтримку тих, хто вже чи ще не може прожити без допомоги, створення кожній працездатній особі умов для активної підприємницької

діяльності, нагромадження заощаджень та ефективного їх інвестування»⁹.

За результатами виборів до Верховної Ради України, які відбулись 27 березня 1994 р., жоден із 8 кандидатів у депутати до Верховної Ради України, висунутих Тернопільською крайовою організацією ХДПУ, перемогу не здобув.

Тернопільською крайовою організацією ХДПУ було проведено три засідання Головної ради, на яких дано оцінку діяльності організації в період виборів¹⁰.

Підчас виборчої кампанії до Верховної Ради України Тернопільською крайовою організацією ХДПУ було випущено 26,5 тисяч листівок, 140 тисяч примірників газети «За віру і волю», роздано безкоштовно 2439 книг «Оповідання із святої історії», релігійних образків 12500 шт. Загальні витрати ТКО ХДПУ на виборчу кампанію до Верховної Ради України становили 155 млн 980 тис. купоно-карбованців. Але, якщо врахувати допомогу представників бізнесових кіл, які надавали транспорт, проводили оплату публікацій у газетах, на радіо, телебаченні, то ця сума сягала понад 500 млн купоно-карбованців¹¹.

Головними опонентами під час виборчої кампанії були такі політичні партії: УНА-УНСО, УКРП, НРУ, КУН. Їх представники послуговувалися «чорними» політичними технологіями щодо кандидатів від ХДПУ: поширення недостовірної інформації, зривання агітаційних листків, малювання на плакатах ХДПУ фашистських, сіоністських, комуністичних символів, перешкодження проведенню зустрічей з виборцями. На нараді також відмічалось про нечисельність груп підтримки кандидатів, недостатній контроль на виборчих дільницях, недостатність зустрічей з виборцями, відсутність необхідної кількості коштів¹².

Через вимоги пункту 3 ст. 43 чинного на той час Закону України «Про вибори народних депутатів України» щодо необхідності участі «не менш як 50 відсотків від числа виборців, внесених до списків» та пункту 4 ст. 43, де вказується, що кандидат вважатиметься обраним у разі одержання ним «не менш як 25 відсотків від числа виборців», вибори відбулися лише у 2 округах. На засіданні Головної ради ТКО ХДПУ вирішили підтримати у другому турі виборів представників НРУ та УРП¹³.

Своє бачення щодо результатів виборів до Верховної Ради України подав голова Тернопільської крайової організації ХДПУ Михайло Гутор у газеті «Тернопіль вечірній»: «Глибокий аналіз виборів показав, що ідеї християнської демократії як політичного механізму, що

успішно використовується у процесі формування державних структур на Заході, для України поки що неприйнятні через деякі суб'єктивні і об'єктивні причини, і насамперед через те, що наше суспільство формувалось і жило протягом 70 років у тоталітарній державі, де культ насильства став не лише формою існування держави, а й сутністю мислення кожної людини... Схоже, що через аполітичність і непоінформованість населення повторюються давні помилки. Боюся, що за це нас чекає розплата, і ми на тривалий час перекриємо шлях Україні в європейську співдружність»¹⁴.

У цій же газеті М.Гутор дав загальну оцінку виборчої кампанії до Верховної Ради України: «Це був наш дебют. Ми лише заявили про намір боротися за владу. Набути досвіду — це теж певний здобуток. Адже на виборах 1990 року ми працювали на кандидатів Руху, УРП, інших партій. Нині ж уперше запропонували виборцям власну програму порятунку України»¹⁵.

4 травня 1994 року було проведене засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ, на якому брало участь 24 члени ради. Загальна кількість членів ХДПУ в області на цей період, як зазначалося на нараді, становила 540 чоловік. Головним питанням наради було висунення кандидатів у депутати до обласної ради. Згідно з ухвалою Головної ради висунуто 11 кандидатів¹⁶. Але участь у виборах взяло лише 8 кандидатів.

За результатами виборів до місцевих органів самоврядування, які проходили 26 червня, депутатами Тернопільської обласної ради від ХДПУ стали: Гутор М.С. — голова ТКО ХДПУ, Зварич О.Б. — старший слідчий з особливо важливих справ Тернопільського обласного управління внутрішніх справ, Якубишин Б.К. — голова Ланівецької районної ради.

До сільських, районних, міських рад від християнських демократів було висунуто 22 кандидати, 15 з яких отримали перемогу¹⁷.

Розуміючи, що кожна виборча кампанія дає можливість політичній партії черговий раз заявити про свою програму та цілі, Тернопільська міська організація ХДПУ висунула голову Тернопільської крайової організації ХДПУ Михайла Гутора кандидатом на посаду голови м. Тернополя.

У своїй передвиборчій агітації за посаду голови м. Тернополя М.Гутор акцентує увагу на моральних цінностях: «Реалізація найкращих програм може мати трагічні наслідки, якщо за ними стоять люди, котрі нехтують моральними цінностями. Якщо керівник держави, грубо кажучи, злодій, то і державу він збудує злодійську. Якщо голова тієї чи іншої ради хабарник, то і всі довкола нього братимуть

хабарі. Ось чому треба підходити до кандидата як до особистості, дивитися, що він за людина, які моральні та етичні цінності сповідує»¹⁸. Одним із головних у програмі М.Гутора стало питання боротьби з корупцією¹⁹.

За підтримку М.Гутора на посаду голови м. Тернополя висловлювалися депутати Верховної Ради України Сергій Головатий, Григорій Омельченко, Сергій Чейпиш, Слава Стецько. Серед політичних партій Тернопільщини М.Гутор заручається підтримкою Тернопільської обласної організації КУНу²⁰. Підтримку УГКЦ М.Гутор здобув в особі настоятельки монастиря Найсвятішого Серця Ісуса²¹.

За результатами виборів голови м.Тернополя (25 серпня 1994 р.) перемогу отримав член Тернопільської крайової ради НРУ, чинний голова м. Тернополя В.Негода (64755 голосів). М.Гутор зайняв третє місце (15252 голоси), поступившись І.Панцю всього 150 голосами.

Можна зробити висновок, що вибори до Верховної Ради України та місцевих органів самоврядування для Тернопільської крайової організації ХДПУ дали позитивний результат. За 8 кандидатів від ХДПУ до Верховної Ради України проголосувало загалом 22 943 виборці. До обласної ради народних депутатів було обрано 3 представники ХДПУ, 7 — до районних рад, 3 — до міських рад, 3 — до селищних рад, 2 — голови селищних рад. За М.Гутора до Верховної Ради України відали свої голоси 1462 виборці, а на посаду голови м. Тернополя проголосувало 15 252 виборці, що вказує на тенденцію зростання довіри і розуміння ідей християнської демократії. Виборча кампанія посприяла поповненню рядів членів ХДПУ з 540 чоловік на початок травня 1994 р. до 1000 чоловік на початок жовтня цього року.

Визнало Тернопільську крайову організацію ХДПУ і керівництво Тернопільської обласної адміністрації — взявши на посади в обласну державну адміністрацію представників Християнсько-демократичної партії України. Ними стали: Роман Наконечний — начальник управління інспекції за цінами; Тарас Борук — заступник начальника управління зовнішньоекономічних зв'язків; Володимир Чубатий — радник з економічних питань. В обласній раді депутат від ХДПУ Орест Зварич очолив комісію боротьби із організованою злочинністю.

Основними проблемами в період виборчої кампанії для Тернопільської крайової організації ХДПУ були: а) незначна кількість членів ХДПУ (540 чоловік); б) відсутність у більшості сільських населених пунктів осередків партії; в) робота районних організацій ХДПУ на не професійній постійній основі; г) відсутність транспортних засобів

та мобільних груп; д) відсутність приміщень у районних організаціях ХДПУ; е) відсутність постійного телефонного зв'язку; є) недостатнє фінансове забезпечення виборчої кампанії (витрати в доларовому еквіваленті становили 2840 доларів США).

Головними опонентами на національно-демократичному електоральному полі під час виборчої кампанії були НРУ, КУН, УРП, ДПУ.

Найкращі позиції мав НРУ, представники якого обіймали майже всі керівні посади в державних та місцевих органах управління, що дозволило їм використовувати адміністративний ресурс у ході виборчої кампанії. Національно свідомим виборцям Тернопільщини було складно визначитись, якій із націонал-демократичних партій надати перевагу. В основному виборці проголосували за НРУ як головної політичної сили, що могла протистояти комуністам та антиукраїнським силам.

Отже, з огляду на низку суб'єктивних та об'єктивних причин, християнські демократи Тернопільщини отримали незначну перевагу, але довели ідеї та принципи християнської демократії до населення області.

---

¹ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1993. — 20 лютого.

² США зрозуміли: пора розкривати обійми // За віру і волю. — 1993. — Червень. — №5.

³ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №1, V звітно-виборчої конференції ТКО ХДПУ. — 1994. — 2 жовтня.

⁴ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протоколи засідання Головної ради ТКО ХДПУ. — 1993. — 7 та 21 грудня.

⁵ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №4, IV обласної конференції Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1993. — 28 грудня.

⁶ Газета Тернопільської крайової організації ХДПУ «За віру і волю». — 1994. — Січень.

⁷ Гутор М. Без духовної основи немає великої політики // Тернопіль вечірній. — 1993. — 31 грудня.

⁸ Гутор М. Інтерв'ю. Тільки нова генерація політиків, керівників зможе вивести Україну з глибокої кризи // Тернопіль вечірній. — 1994. — 22 січня.

⁹ Гутор М. Інтерв'ю. Щоб демократія утрималася, вона повинна бути сильною // Тернопіль вечірній. — 1994. — 23 березня.

¹⁰ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протоколи засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1994. — 29 березня; 1994. — 19 квітня; 1994. — 29 квітня.

¹¹ Поточний архів ТКО ХДПУ. Звітна доповідь голови ТКО ХДПУ М.Гутора на V звітно-виборчій конференції Тернопільської крайової організації ХДПУ за звітний період з листопада 1992 року по жовтень 1994 року. — 1994. — 2 жовтня.

¹² Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1994. — 29 березня.

¹³ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №7 засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1994. — 4 травня.

¹⁴ Якщо в західних країнах політичні та економічні реформи під гаслами християнської демократії пройшли швидко і ефективно, то в нас, напевне, потрібен буде для цього тривалий час. Тернопіль вечірній. — 1994. — 7 травня.

¹⁵ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №1, V звітно-виборчої конференції Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1994. — 2 жовтня.

¹⁶ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №7 засідання Головної ради Тернопільської крайової організації ХДПУ. — 1994. — 4 травня.

¹⁷ Поточний архів ТКО ХДПУ. Протокол №1, V звітно-виборчої конференції ТКО ХДПУ. — 1994. — 2 жовтня.

¹⁸ Гутор М. Інтерв'ю. Без духовної основи немає великої політики.// Вільне життя (Незалежна громадсько-політична газета Тернопілля). — 1994. — 18 червня.

¹⁹ Там само.

²⁰ Там само.

²¹ Там само.